

O‘ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TURISTIK OQIM STATISTIKASINING O‘RNI

Djurayeva Lobar Vaxitovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Geografiya kafedrasida katta
o‘qituvchisi

Annotatsiya Ushbu maqolada O‘zbekistonda turizmni rivojlantirishda turistik oqim statistikasining ahamiyati tahlil qilinadi. Turistik oqim ko‘rsatkichlari orqali mamlakatga kirib kelayotgan xorijiy turistlar soni, joylashtirish vositalari faoliyati, mehmonxonalarda joylashtirilgan tashrif buyuruvchilar soni hamda turizm xizmatlari eksportidagi o‘zgarishlar yoritib beriladi. Tadqiqotda 2022–2025 yillarga oid rasmiy statistik ma’lumotlardan foydalanildi. Tahlil natijasida turistik oqim statistikasining turizm siyosatini shakllantirish, hududiy rejalashtirish, infratuzilmani rivojlantirish va xizmatlar sifatini oshirishda muhim axborot manbai ekanligi asoslandi. 2025 yilda O‘zbekistonga turistik maqsadlarda kirgan xorijiy fuqarolar safarlari soni 11,68 mln.ga yetgani, bu esa oldingi yillarga nisbatan sezilarli o‘shishni bildirishi aniqlandi.

Kalit so‘zlar: turizm, turistik oqim, statistika, turizm infratuzilmasi, mehmonxona xo‘jaligi, xizmatlar eksporti, O‘zbekiston, turizmni rejalashtirish.

THE ROLE OF TOURIST FLOW STATISTICS IN THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN UZBEKISTAN

Djurayeva Lobar Vaxitovna

Senior Lecturer, Department of Geography, Chirchik State Pedagogical
University

Annotation This article analyzes the importance of tourist flow statistics in the development of tourism in Uzbekistan. Based on tourist flow indicators, the study highlights the number of foreign tourists visiting the country, the activity of accommodation facilities, the number of visitors placed in hotels, and changes in tourism service exports. The research uses statistical data for 2022–2025. The results show that tourist flow statistics serve as an important source of information for shaping tourism policy, territorial planning, infrastructure development, and improving service quality.

Keywords: tourism, tourist flow, statistics, tourism infrastructure, service exports, hotel industry, Uzbekistan, tourism development.

Kirish Bugungi kunda turizm jahon iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. O‘zbekistonda ham turizmni milliy iqtisodiyotning muhim yo‘nalishiga aylantirish, tarixiy-madaniy meros va tabiiy resurslardan samarali foydalanish, hududlarning investitsion jozibadorligini oshirish dolzarb vazifalardan biridir. Shu jarayonda turistik oqim statistikasi alohida ahamiyatga ega, chunki aynan statistik ma’lumotlar turizm bozorida haqiqiy holatni, o‘shish sur‘atlarini va muammoli yo‘nalishlarni ko‘rsatib beradi. Turistik oqim statistikasi deganda mamlakatga kirib kelayotgan va undan chiqib ketayotgan turistlar soni, ularning safar maqsadi, joylashtirish vositalaridan foydalanishi, hududlar bo‘yicha

taqsimlanishi va turizm xizmatlarining iqtisodiy natijalari haqidagi ma'lumotlar tushuniladi. Mazkur ko'rsatkichlar davlat organlari, investorlar, turoperatorlar va hududiy boshqaruv organlari uchun qaror qabul qilishda tayanch manba bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi Maqolani tayyorlashda tahliliy, taqqoslash, statistik guruhlash va dinamik qator usullaridan foydalanildi. Asosiy manbalar sifatida O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, Statistika agentligining turizm va tashqi savdo bo'yicha rasmiy ma'lumotlari hamda Turizm qo'mitasining rasmiy axborotlari olindi. 2022–2024 yillar uchun yillik statistik ma'lumotlar, 2025 yil uchun esa yillik yakuniy va rasmiy e'lon qilingan ko'rsatkichlar asos qilib olindi.

Turistik oqim statistikasining mazmuni va ilmiy-amaliy ahamiyati

Turizm sohasini samarali boshqarish uchun faqat umumiy "turistlar soni"ni bilish kifoya emas. Statistik tahlilda turistlarning safar maqsadi, kelib chiqqan davlati, hududlar bo'yicha taqsimlanishi, ularning qancha muddat joylashgani, qaysi turdagi xizmatlardan foydalangani va iqtisodiyotga qanday daromad keltirgani ham muhimdir.

O'zbekistonda turistik oqim dinamikasi

So'nggi yillarda O'zbekistonda kiruvchi turizm sezilarli ravishda o'sdi. 2024 yilgi rasmiy press-revizga ko'ra, mamlakatga turistik maqsadlarda kirgan xorijiy fuqarolar safarlari soni 2022 yilda 5,232.8 ming, 2023 yilda 6,626.3 ming, 2024 yilda esa 7,957.2 mingni tashkil etgan. 2025 yil yakuni bo'yicha ushbu ko'rsatkich 11,679.6 ming safarga yetgan. Bu esa 2022 yilga nisbatan qariyb ikki barobardan ko'proq o'sishni anglatadi.

Jadval 1

O'zbekistonga turistik maqsadlarda kirgan xorijiy fuqarolar safarlari soni

Yil	Turistik safarlar soni, mingta
2022	5 232,8
2023	6 626,3
2024	7 957,2
2025	11 679,6

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi va Statistika agentligi ma'lumotlari asosida tuzildi.

Jadvaldan ko'rinadiki, 2023 yilda 2022 yilga nisbatan o'sish 1,393.5 ming safarni, 2024 yilda 2023 yilga nisbatan 1,330.9 ming safarni, 2025 yilda esa 2024 yilga nisbatan 3,722.4 ming safarni tashkil etdi. Ayniqsa, 2025 yildagi keskin o'sish O'zbekistonda turizmni rag'batlantirish choralari, xalqaro imijning yaxshilanishi, transport aloqalarining kengayishi va turistik xizmatlar bozorining faollashuvi bilan izohlanadi. 2024 yil tuzilmasida xorijiy safarlarning asosiy qismi qarindoshlarni yo'qlash maqsadiga to'g'ri kelgan bo'lsa-da, dam olish va rekreatsiya maqsadidagi safarlar ham 1,184.4 mingni tashkil etgan. Bu holat O'zbekistonda klassik ekskursiya turizmi bilan birga ziyorat, oilaviy, transit va

qisqa muddatli tashriflar ham statistik jihatdan muhim ulushga ega ekanini ko'rsatadi.

Joylashtirish vositalari statistikasi va uning ahamiyati

Turistik oqimni baholashda joylashtirish vositalari statistikasi juda muhim. Chunki turistlar sonining oshishi, tabiiy ravishda, mehmonxona, motel, kemping, dam olish bazalari va boshqa joylashtirish vositalariga talabning ortishiga olib keladi. O'zbekistonda mehmonxona va shunga o'xshash joylashtirish vositalari soni ham barqaror ko'payib bormoqda. Rasmiy ma'lumotga ko'ra, bu ko'rsatkich 2022 yilda 59.3 ming o'rin, 2023 yilda 69.7 ming o'rin, 2024 yilda esa 79.5 ming o'ringa yetgan. Shuningdek, mehmonxona va shunga o'xshash joylashtirish vositalarida joylashtirilgan tashrif buyuruvchilar soni 2022 yilda 2,250.3 ming kishini, 2023 yilda 2,524.3 ming kishini, 2024 yilda esa 2,864.3 ming kishini tashkil etdi. Bu ma'lumotlar turistik oqim o'sishi bilan joylashtirish tarmog'iga bo'lgan talab o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi.

Jadval 2

Mehmonxona va shunga o'xshash joylashtirish vositalaridan foydalanish ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	2022	2023	2024
Mehmonxona va o'xshash joylashtirish vositalaridagi o'rinlar soni, ming	59,3	69,7	79,5
Joylashtirilgan tashrif buyuruvchilar soni, ming kishi	2 250,3	2 524,3	2 864,3
Jamoaviy joylashtirish vositalari – jami, birlik	9 248 199	10 600 186	11 360 000

Manba: Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida tuzildi.

Ushbu ko'rsatkichlar ikki muhim xulosani beradi. Birinchidan, turistlar soni oshgani sari joylashtirish sig'imi kengaymoqda. Ikkinchidan, turizmni rivojlantirish faqat reklama yoki tashviqot bilan emas, balki real moddiy baza — mehmonxona, dam olish maskani, transport va servis obyektlari bilan ham chambarchas bog'liq. Statistik ma'lumotlar ana shu bog'liqlikni isbotlab beradi.

. Turistik oqim va turizm xizmatlari eksporti o'rtasidagi bog'liqlik

Turistik oqimning iqtisodiy natijasi turizm xizmatlari eksportida yaqqol ko'rinadi. Rasmiy tashqi savdo ma'lumotlariga ko'ra, 2022 yilda xizmatlar eksporti 3,959.5 mln AQSH dollarini tashkil etgan bo'lib, unda travel (tourism) ulushi 40.7 foiz bo'lgan. 2023 yilda xizmatlar eksporti 5,179.7 mln dollarga, turizm ulushi esa 41.4 foizga yetgan. 2024 yilda xizmatlar eksporti 7,204.4 mln dollarga ko'tarilib, unda turizm ulushi 48.8 foizni tashkil etgan. 2025 yil yakunida xizmatlar eksporti 9,760.4 mln dollar bo'lib, uning 50 foizi travel (tourism) hissasiga to'g'ri kelgan.

Bu ma'lumotlar asosida taxminiy hisob-kitob qilinganda, turizm xizmatlari eksportining hajmi 2022 yilda qariyb 1.61 mlrd dollar, 2023 yilda 2.14 mlrd dollar, 2024 yilda 3.52 mlrd dollar va 2025 yilda 4.88 mlrd dollarga teng bo'lgan. Bu yerda qiymatlar umumiy xizmatlar eksporti hajmida turizm ulushidan kelib chiqib hisoblangan.

Jadval 3

Turistik oqim va turizm xizmatlari eksporti ko'rsatkichlari

Yil	Xizmatlar eksporti, mln AQSH dollari	Turizm ulushi, %	Hisoblangan turizm eksporti, mln AQSH dollari
2022	3 959,5	40,7	1 611,5
2023	5 179,7	41,4	2 144,4
2024	7 204,4	48,8	3 515,7
2025	9 760,4	50,0	4 880,2

Manba: rasmiy tashqi savdo statistikasi va muallif hisob-kitoblari.

Mazkur jadval shuni ko'rsatadiki, turistlar oqimining ko'payishi to'g'ridan-to'g'ri xizmatlar eksporti va valyuta tushumining o'sishiga xizmat qilmoqda. Demak, turistik oqim statistikasi nafaqat ijtimoiy-geografik, balki makroiqtisodiy ahamiyatga ham ega. U turizmni yalpi ichki mahsulot, bandlik, hududiy daromad va xizmatlar bozori bilan bog'lab tahlil qilish imkonini beradi.

Turistik oqim statistikasining boshqaruvdagi roli

Turistik oqim statistikasi asosida bir necha amaliy vazifalarni bajarish mumkin. Birinchidan, turistlar oqimining hududlar bo'yicha taqsimlanishini aniqlab, qaysi viloyatlarda infratuzilmani kuchaytirish kerakligi belgilanadi. Ikkinchidan, turistlarning safar maqsadlari tarkibi o'rganilib, ziyorat turizmi, ekologik turizm, madaniy turizm yoki rekreatsiya turizmi bo'yicha alohida dasturlar ishlab chiqiladi. Uchinchidan, mehmonxona fondi, transport xizmati va ekskursiya xizmatlari hajmini bozor talabi bilan moslashtirish imkoniyati paydo bo'ladi.

Bundan tashqari, statistik ma'lumotlar ilmiy tadqiqotlar uchun ham zarur. Turizm geografiyasi nuqtai nazaridan turistik oqimlar hududiy tafovutlarni, turistik markazlarning shakllanishini, mavsumiylik xususiyatlarini va turizmning rekreatsion salohiyat bilan o'zaro bog'liqligini tahlil qilishda asosiy empirik manba hisoblanadi. Shu sababli turistik oqim statistikasi turizmni boshqarishning ham, turizmni ilmiy o'rganishning ham ajralmas qismidir.

Xulosa: Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda turizm so'nggi yillarda izchil o'sib bormoqda. 2022–2025 yillar oralig'ida mamlakatga kirib kelgan xorijiy turistlar safarlari soni 5.23 mln.dan 11.68 mln.gacha oshgan. Shu bilan birga mehmonxona va o'xshash joylashtirish vositalarining sig'imi ham kengaygan, joylashtirilgan tashrif buyuruvchilar soni ko'paygan va turizm xizmatlari eksporti sezilarli ravishda ortgan.

Shu asosda aytish mumkinki, turistik oqim statistikasi turizmni rivojlantirishda strategik ahamiyatga ega. U turizm siyosatini asoslash, hududiy dasturlarni ishlab chiqish, investitsiya loyihalarini yo'naltirish, reklama va marketingni kuchaytirish hamda xizmatlar sifatini oshirish uchun zarur axborot bazasini yaratadi. Kelgusida turistik oqim statistikasini yanada takomillashtirish, hududlar va turizm turlari bo'yicha chuqurroq tahlil qilish O'zbekistonda raqobatbardosh turizm modelini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirishga oid chora-tadbirlar to‘g‘risida qarorlar. Toshkent, 2019.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Turizm sohasini rivojlantirish dasturlari va normativ hujjatlar. Toshkent, 2020.
3. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Turistlar oqimi (yillik statistik to‘plamlar). Toshkent, 2025.
4. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekiston Respublikasida turizm va rekreatsiyani rivojlantirish. Toshkent, 2025.
5. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Mehmonxonalar va joylashtirish vositalari faoliyati bo‘yicha statistik ma‘lumotlar. Toshkent, 2024.
6. World Tourism Organization. Jahon turizm statistikasi. Madrid, 2023.
7. World Bank. Turizm va iqtisodiy rivojlanish bo‘yicha ma‘lumotlar. Vashington, 2022.
8. UNESCO. Madaniy meros va turizm rivoji bo‘yicha hisobotlar. Parij, 2021.
9. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi. Turizm rivoji bo‘yicha yillik hisobotlar. Toshkent, 2024.